

Ensuring a just energy transition and mitigating negative impacts

❖ *Ιωάννης Πάιδας*

Πρόεδρος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.)

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους διοργανωτές της φετινής Συνόδου για την ευκαιρία που μου δίνουν ως Πρόεδρο της ελληνικής Ο.Κ.Ε., να αναπτύξω τις απόψεις μας για ένα τόσο σπουδαίο θέμα, που μας απασχολεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, κατά τα οποία έχουμε πυκνώσει τις δημόσιες παρεμβάσεις και δράσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Αναμφίβολα, μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η διεθνής κοινότητα και η ΕΕ- όπως φαίνεται και από την Πράσινη Συμφωνία και τα μετέπειτα κείμενα στρατηγικής της Ένωσης- είναι η ομαλή πορεία κατά τη διαδικασία της πράσινης μετάβασης, ώστε να υπάρξουν οι λιγότερες δυνατές απώλειες ευημερίας για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και να επιτευχθεί ο στόχος της περιβαλλοντικής ουδετερότητας. Πρόκειται, με άλλα λόγια για το στρατηγικό στόχο της δίκαιης και αποτελεσματικής «συμπεριληπτικής» μετάβασης, που θα δίνει έμφαση στα νοικοκυριά που αδυνατούν να προσαρμόσουν τη διαβίωση τους στα νέα πρότυπα ενεργειακής αυτοτέλειας, στις επιχειρήσεις και τα επαγγέλματα που δεν είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν στο αυξημένο κόστος, αλλά και στις κοινωνίες, τα κράτη, τις περιφέρειες οι οποίες ενδέχεται να πλήττονται οικονομικά και αναπτυξιακά από την ενεργειακή και πράσινη μετάβαση. Το τελευταίο μπορεί να οφείλεται σε απώλειες απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο, είτε γιατί οι παραδοσιακές οικονομικές δραστηριότητες υποκαθίστανται από άλλες, και απαιτείται ένας χρόνος προσαρμογής, ο οποίος παράγει όμως κόστη και ζημιές.

Η συγκεκριμένη ενότητα της Συνόδου λοιπόν καταπιάνεται με την ανάγκη να αναλύσουμε και να θεραπεύσουμε ή ελαχιστοποιήσουμε τις αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία από την πράσινη μετάβαση εν μέσω οικονομικών και γεωπολιτικών δυσχερειών και να αναπτυχθεί αποτελεσματικά ένα πλαίσιο πολιτικών στον τομέα ενεργειακής πολιτικής και κλιματικής προσαρμογής. Αυτές οι πολιτικές θα αποσκοπούν στην ενίσχυση της προστασίας των διαφόρων κοινωνικών ομάδων- που πλήττονται με διαφορετικό τρόπο και σε διαφορετική κλίμακα-, των επιχειρήσεων – που αντιμετωπίζουν πρόβλημα ανταγωνιστικότητας, και των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών που χρειάζονται πόρους για την ανάπτυξή τους. Ένα άλλο σπουδαίο ζήτημα είναι η επίτευξη επάρκειας και εξισορρόπησης της ζήτησης σε ενεργειακά αποθέματα- καθώς, ας μην ξεχνούμε ότι η διεθνής κοινότητα βρέθηκε στο μεταίχμιο της πράσινης μετάβασης και της διεθνούς ενεργειακής κρίσης, που ακολούθησε την πανδημική κρίση.

Αξιότιμοι κύριοι συνομιλητές, ας μην κρυβόμαστε, η ενεργειακή κρίση έχει απομακρύνει εν μέρει τις οικονομίες από τον διττό υπαρξιακό στόχο της επάρκειας αλλά και της δίκαιης μετάβασης. Η ενεργειακή κρίση φαίνεται να τροφοδοτεί τον πληθωρισμό και στον κλάδο τροφίμων δυσχεραίνοντας την πρόσβαση των νοικοκυριών σε φτηνά βασικά αγαθά, ενώ τα «πράσινα» αγαθά καθίστανται πιο ακριβά και πολυτελή. Οι φτωχές χώρες είναι πιο ευάλωτες σε αυτή τη νέα πραγματικότητα. Ο συνδυασμός της ενεργειακής, της κλιματικής και της γεωστρατηγικής κρίσης έχει προκαλέσει σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο και στην περιφέρεια μεγάλη αύξηση στο κόστος παραγωγής του πρωτογενούς τομέα και της μεταποίησης. Επιπλέον, η κλιματική κρίση προελαύνει, ενώ επανέρχεται στην ατζέντα το ζήτημα της ορθής διαχείρισης τω υδάτων.

Η ανάγκη γρήγορης και αποτελεσματικής μετάβασης σε ένα μοντέλο πράσινης κλιματικά ουδέτερης οικονομίας έχει επιφέρει επίσης μείζονες διαρθρωτικές αλλαγές που αφορούν την τοπική επιχειρηματικότητα, την απασχόληση και τη διάδοση των εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Στην Ελλάδα σήμερα τα βασικά ζητήματα που απασχολούν το δημόσιο διάλογο σχετικά με την πράσινη μετάβαση και προσαρμογή είναι η αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας, η δυνητική εξοικονόμηση ενέργειας των νοικοκυριών και η υποκατάσταση μορφών ενέργειας με αποτελεσματικότερες και λιγότερο κοστοβόρες λύσεις.

Τόσο στο διεθνές συνέδριο που οργανώσαμε στη Θεσσαλονίκη το Μάρτιο του 2023, όσο και μέσα από τη γνώμη πρωτοβουλίας που εκδώσαμε με τη συνδρομή των επιστημονικών στελεχών για την ενεργειακή κρίση, τα συμπεράσματα που προκύπτουν τείνουν να έχουν ένα κοινό άξονα αναφοράς και διαπερνούν με ενιαίο τρόπο το σύνολο των προβληματισμών που εκτέθηκαν από τις χώρες και τις οργανώσεις που συμμετείχαν στο συνέδριο και στην εκπόνηση της γνώμης πρωτοβουλίας. Αυτά τα πορίσματα αναφέρονται στην ανάγκη άσκησης μιας πιο ενεργητικής πολιτικής στον τομέα της περιβαλλοντικής και ενεργειακής προσαρμογής, με έμφαση στην επίτευξη της αυτάρκειας, της απεξάρτησης από εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα, της διαμόρφωσης ενός διαφανούς συστήματος τιμολόγησης, εμπορίας και διάθεσης και της προστασίας των ευάλωτων στρωμάτων από τον κίνδυνο της ενεργειακής φτώχειας.

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις θα πρέπει να εγγυώνται την απρόσκοπτη και φθηνή ενέργεια για τα νοικοκυριά και την οικονομία, θεωρώντας την συστατικό στοιχείο της ευημερίας και της συνοχής, αλλά επίσης θα συνέχουν με τους τιθέμενους στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Πιο αναλυτικά, ζητούμενο για την ευρύτερη περιφέρεια της Μεσογείου, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της είναι η διερεύνηση και η υιοθέτηση άσκησης εφαρμοσμένων πολιτικών σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο που θα εκφράζουν το σύνολο των ενδιαφερόμενων μερών και θα αναζητούν στρατηγικές λύσεις προς τις εξής κατευθύνσεις :

- Πρόσβαση σε προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης για εργαζόμενους στον κλάδο ενέργειας και σε συναφή επαγγέλματα, ώστε να προλάβουν τις αρνητικές επιπτώσεις της πράσινης μετάβασης,
- Εξασφάλιση μέγιστης ενεργειακής αυτάρκειας για τη περιοχή με γνώμονα την ενεργειακή ασφάλεια, με έμφαση στις ευαίσθητες υποδομές και την περιφερειακή ανάπτυξη, την προστασία πληθυσμών και επιχειρήσεων.
- Προώθηση δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας σε όλο το φάσμα οικονομικής και κοινωνικής ζωής, στο δημόσιο, τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.
- Αντιμετώπιση του προβλήματος της ενεργειακής φτώχειας που διαπερνά ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού και των μικρών επιχειρήσεων
- Παράλληλα, σε γεωπολιτικό επίπεδο, η θα πρέπει να διαμορφωθεί ένα κοινό σχέδιο συνεργασίας με όμορες και άλλες χώρες της περιοχής για την αξιοποίηση των υφιστάμενων πλουτοπαραγωγικών πηγών και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας ώστε να επιταχυνθεί η απεξάρτηση από την εισαγωγή ενέργειας.
- Θα πρέπει να αξιοποιηθούν επίσης οι επενδυτικές ευκαιρίες που προφέρονται στους τομείς ανάπτυξης δικτύων, εμπορίου και ενεργειακής συνεργασίας. Το στρατηγικό γεωγραφικό πλεονέκτημα της περιοχής συνδέεται ασφαλώς με την ανάπτυξη δικτύων ενέργειας και κόμβων διαμετακόμισης, το εμπόριο, την αξιοποίηση τουριστικών και φυσικών

πόρων, τα οποία οδηγούν δυνητικά στην υιοθέτηση ενός μοντέλου ικανού να ανταποκριθεί στους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης.

- Κρίνεται απαραίτητη η εντατικότερη αξιοποίηση των υφιστάμενων εργαλείων και πολιτικών για την κοινή αντιμετώπιση των κλιματικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων, με καθιέρωση εναρμονισμένων και αποτελεσματικών μηχανισμών πολιτικής προστασίας και αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών.

Η ΟΚΕ Ελλάδος προωθεί σταθερά μια ατζέντα συνεργασίας και δικτυώσεων μεταξύ των χωρών της Μεσογείου, με έμφαση στα συγκριτικά πλεονεκτήματα των χωρών, όπως είναι η αξιοποίηση της ηλιακής και αιολικής ενέργειας και άλλων πλουτοπαραγωγικών πηγών, η ανταλλαγή τεχνογνωσίας, η εμβάθυνση των θεσμικών σχέσεων, και ασφαλώς η πλήρης αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού που βρίσκεται στις χώρες μέλη, αλλά και την προσέλκυση όσων έχουν μεταναστεύσει (αναστροφή του brain gain).

Σας ευχαριστώ